

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/I. Rokupisov ne vračamo. Nefrankturnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Narodna letna 60 Dln za tizmesetno 80 Dln. Članil sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davak posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3173

Učiteljstvo in politika

To poglavje je v življenju in razvoju slovenskega učiteljstva prav gotovo najžalostnejše in obenem najklavnejše. Ne mislimo se v tem članku dotikati načelnega vprašanja o politični usmerjenosti učiteljstva ter o njeni upravičenosti. Dovolj bodi, da ugotovimo resnico, da si zlasti v današnjih dneh skoro da ni mogoče predstavljati izobraženca, ki bi mogel ostati politično neopredeljen in brezbrizen. To bi pomenilo živeti izven časa in prostora, stati izven odnosov vsega kulturnega dogajanja svojega naroda, biti tujec sredi domačih ljudi. Nasprotno: k pojmu »izobraženec« spada duhovna in politična usmerjenost kot najbistvenejši sestavni del. Oseba, ki se v kulturnem stremljenju svoje dobe ne zna ali ne more opredeliti, ne more zahtevati zase kvalifikacije »izobraženec«, naj bi tudi zavzemala najvišje stopnje na družbeni lestvici, ali stala v svetu strokovnjakov obdana z najvišjo učenjaško slavo. Vse navidezno filozofske in suverene trditve o edino oporunem »strokovnem« gledanju na svet in ljudi, trditve, ki se v dobah težkih odločitev tako pogosto ponavljajo, pomenjajo v bistvu vendarle samo beg iz življenja, znak neživljenjskega, pesimističnega nastojanja današnjega razumnštva, kompenzacijski trik skrušenih in neborbenih natur. Luči pod mernikom!

Kdor živi — kakor učitelj — sredi pravega življenja, v objemu butajočih valov današnjih kulturnih krčev in nezavarovan po raznih pisarniških in učilniških valolomih pred neposrednim dotikom teh krčevitih pretresov, si ne more privoščiti luksusa takih suverenih gest. Hočeš, nočeš: življenje ga potegne za seboj, proti toku ne more, odločiti se mu je prvi enemu ali drugemu bregu. V tej odločitvi leži njegova politična usmerjenost.

To je prvi del našega poglavja o »učiteljstvu in politiki« in ta ni niti žalosten, niti klavrn, je naraven in zato nujen.

Sledi pa drugi del, in ta ni nujen. Po svojem vzvišenem poklicu vzgojitelja naše mladine mora stremeti učitelj kljub politični razčlenjenosti svojega šol. okoliša in preko vseh strankarskih strasti po takih odnosih z vsemi roditelji svoje, v vzgojo mu izročene dece, da mu je njegovo vzgojno delo ne samo omogočeno, marveč tudi spremljano s simpatijami in podporo vsega vaškega občestva. Dobro vemo, da je v današnjih razmerah to laže zahtevati nego izvršiti, toda krivda, kjer se taka strpljiva atmosfera, ki edina jamči za plodonosno kulturno delo, ne da doseči, ne sme v nobenem primeru bremeniti na učiteljstvu. To krivdo lahko mirnodušno prepustimo drugim ter jim sipljimo s korektnim, pravega vzgojitelja vrednim postopanjem žerjavice na njihove glave. Metode današnjih političnih aren niso niti kulturne niti vzgojne. Isti razlogi, ki nam učiteljem branijo prestopati šolske pragove z revanžnimi naklepi, nas morajo obvarovati pred vsakim sličnim korakom izven sten šolske učilnice.

Aktivno poseganje učiteljstva v dnevne politične borbe šolskega okoliša moramo kljub načelnemu reklamiranju svojih državljskih pravic vendarle odklanjati in pred njim svariti. In to ne samo zaradi poklica, ki ga vršimo, ampak tudi v lastnem, dobro razumevanem interesu. Največ zla rodi vendarle naša vloga političnih eksponentov ene ali druge boreče se stranke v okolišu našega službenega mesta.

Pri vsaki izpremembi politične »sreče« pade en del učiteljstva vedno med premaganice in okuša vse sladkosti starega gesla zmagovalcev »vae victis!« Kakor po programu sledi nato jadikovanje in ogorčanje nad brezobzirnostjo političnega nasprotnika in kar naenkrat se spomnimo, da veljajo ali bi vsaj morali veljati za vse čase neki moralni zakoni, ki smo jih sami še pred kratkim držali kot neoportune sentimentalnosti v najbolj skritem kotu svojega političnega arsenala, v dnevih sreče in zmagovalstva. Na tihem ali pa v najožjem prijateljskem krogu pa v isti sapi že kujemo revanžne naklepe za dneve, ki se vrnejo, ki se morajo vrniti, kajti »resnica in poštenje morata končno zmagati«.

Tovariši! Po tej poti ne pridemo nikamor! Kdorkoli se zaloti pri taki misli in jo tisti trenutek zavestno in ogorčeno ne odkloni, ni zrel za našo stanovsko organizacijo, ni sposoben, da bi služil vzgoji in pomirjenju našega naroda, je zgrešil svoj poklic, spada pod bič, ki čisti Gospodov tempel od farizejev. Pravila stanovske organizacije bodo ostala vse dotlej mrtva črka, neiskrena kulisa, če ne menjamo duha, ki straši med nami še izza dobe pred deklaracijo. Razklani smo med seboj, člani iste strokovne organizacije, po krivdi lastne nestrpnosti in neljalnosti. Medsebojno nezaupanje in škodoželjnost sta edini plod, ki uspeva na takem terenu. Nič čudnega, če politične stranke lahko brezobzirno stopajo preko učiteljstva in njegovega gorja, saj vedo, da vsaj en del učiteljske »solidarnosti« vedno odobrava njihov bojni pohod.

Tu je ris vsega zla, od tu naša nemoč. Sila izhaja iz medsebojnega zaupanja. Tega

pri nas ni. Zato smo atomizirani kljub enotni organizaciji in šibki navzven. Kdor sebi ne more diktirati discipline, ne bo izsilil ugleda od nikogar, ne bo žel spoštovanja svoje volje. Slabimo se kot stan, zato pa tudi kot politični pristaši nimamo one moči, ki jo daje posameznikom trdno organiziran stan, iz katerega izhajajo. Učiteljstvo je gojilo v splošnem vedno politične ambicije. Naravno, saj ga ljudstvo povsod krvavo potrebuje in si napredka narodne kulture niti ne moremo predstavljati brez učiteljskega sodelovanja. Poli-

tična moč izhaja pa iz ljudstva. Ko bo ljudstvo imelo sleherni moment občutek, da je učiteljski stan v vseh svojih posameznikih enoten, ter da veže vse učitelje enotno hotenje v vzgoji k strpljivosti, bo sledilo s simpatijami in pristankom svojim vzgojiteljem. Po naši krivdi nas narod ne sme ločevati na dobre — in slabe učitelje. Notranji pristanek ljudstva na naše delo je edina moč, ki spremeni učitelja tudi kot politika. Ta moč bo pa dovoljno jamstvo, ki nas bo varovalo pred demagogi. Dovoljno — a tudi edino!

Etična in moralna vrednost resolucij proti upravi JUU

Znano je, kako se je sestavljala III. lista na glavni skupščini JUU v Novem Sadu in učiteljstvu je tudi znano, kake priprave se vršijo pri sreskih društvih, da se ustvari neka gotova situacija in »potrebno« razpoloženje proti centralni upravi JUU. Tako je bilo tudi v Novem Sadu 1. novembra 1936.

Po zaključku skupščine, ko se je članstvo že razšlo, je potegnil novi predsednik iz žepa »svojo« resolucijo in jo dal na glasovanje, dasiravno ta točka ni bila na dnevnem redu. Od 50 še preostalih (skupno število članov znaša preko 100) je naštel 25 članov, ki so glasovali za resolucijo in jo je, ob protestu in nezadovoljstvu ostalih, proglasil za sprejeto.

»Dan« od 1. XI. 1936. je prinesel naslednjo vest: »Na koncu je bilo sklenjeno, da se predložena resolucija obravnava na prihodnji skupščini.« »Politika« od 3. novembra je objavila resolucijo, sprejeto na navedeni način.

1.

Novi Sad, 2. novembra,

Kot je znano se je vršila včeraj v Novem Sadu skupščina Učiteljskega združenja. Poseben odbor je sprejel danes resolucijo, ki se glasi:

»Obsodil je postopek glavne uprave JUU, ki vodi Učiteljsko združenje na političen teren, a zapostavlja brige za učiteljski stan in šolski pouk ter s svojim postopkom ruši vse mostove med učiteljskim stanom in centralno prosvetno oblastjo oziroma ministrom prosvete.«

Članstvo naj presodi kdo ima prav.

Kdo vodi združenje na politični teren.

»Deklaracija« o smeri stanovske politike JUU, ki jo je sprejela sarajevska glavna skupščina JUU leta 1935., odreja o tem sledeče:

Zaradi tega smatramo za kvarno vsako stanovsko-politično organizacijo, osnovano na strankarsko politični, verski ali plemenski osnovi.

Politika združenja mora težiti za ustvarjenjem zadovoljstva in duševnega miru pri učiteljstvu in zavesti pravičnosti v stanovskem in javnem življenju. Dvigati mora zdrav optimizem in pobijati malodušnost.

V šoli in med narodom mora učiteljstvo utrjevati vero v državo, njeno moč in njene sposobnosti, da more nuditi s svojim prirodnim bogastvom narodu vse blagostanje.

Zato mora učiteljski stan obvarovati svojo neodvisnost na vse strani, da bo lahko paraliziral vse kvarne vplive dnevne politike na šolstvo in prosveto, ter mogel braniti in zastopati interese stanu in šole napram vsakemu režimu.

V pogledu političnih in državljskih pravic pušča združenje članstvu svobodo opredeljenja in dela izven organizacije. Toda tudi to delo mora biti v skladu s skupnimi interesi stanu.

Združenje bo odločno branilo skupne duhovne, socialne in pravne interese stanu in ščitilo državljske pravice učiteljstva.

Predsednik JUU je v svojem govoru na glavni skupščini v Novem Sadu še posebej naglasil čisto stanovsko linijo v JUU in rekel dobesedno:

Za realizacijo smotrov mora obvarovati združenje izvenstrankarsko smer.

V organizaciji se moramo izogibati vsakega plemenskega, verskega in strankarskega opredeljevanja in na ta način preprečiti, da bi se s takih vidikov reševala naša skupna stanovska, šolska in prosvetna vprašanja.

Učiteljstvo je bilo vedno nosilec nacionalne, verske in tudi politične tolerance v svojih vrstah in med narodom. Na tem potu moramo vztrajati, ako želimo, da nam bodo interesi naroda in države najvišji zakoni. Delo na duhovnem zblizanju moramo nadaljevati v smeri, ki bo obvarovala tudi vse zdrave osnove naše individualnosti.

Čisto stanovsko linijo organizacije je treba čuvati ob vsaki priliki. V maksimalen program je treba postavljaliti zahteve, ki so skupne vsemu učiteljstvu. Potrebno je zahtevati in naglašati ono, kar nas druži, a ne ono, kar nas razdvaja. Prva dolžnost nam mora biti ohraniti nezavisnost združenja na vse strani, da bo moglo paralizirati kvarne vplive dnevne politike na šolo in prosveto in da bo moglo zastopati in braniti interese šole in svojega stanu napram vsakemu režimu.

Nikogar naloga ni, a najmanjše naj bi bila naloga stanovske organizacije, braniti svojim članom javno opredeljevanje izven organizacije, ker so to državljske pravice vsakega učitelja.

Znano je, da je bila prva lista sedanje uprave JUU na tej deklaraciji osnovi, a znano je tudi, da je bila III. lista čisto na nasprotni strankarski osnovi.

Skrb JUU za stanovska in šolska vprašanja.

Ze samo dejstvo, da je učiteljstvo na novosadski skupščini pokrenilo vprašanje državljske vzgoje in državljskega pouka, dokazuje dovolj jasno, kako netočna je trditve resolucije.

Poročila o delu JUU v letu 1934./35. in 1935./36. poudarjajo sledeča vprašanja, s katerimi se je bavilo JUU: šolsko nadzorstvo, šolsko upraviteljstvo, šolski učbeniki, učni načrt in program, učiteljski praktični izpiti, zidanje in vzdrževanje šol, prenatrpanost otrok v razredu, uredba o znižanju draginjskih doklad, reforma učiteljske izobrazbe, učiteljska stalnost, disciplinski predpisi, šolski otroci in njihova zaščita, učiteljevo delo izven šole, materialni in pravi položaj učiteljstva in drugo.

Piscem resolucije je dobro znano, da se je s temi vprašanji bavila tudi glavna skupščina v Novem Sadu (in v Sarajevu), in da se je z njimi stalno bavila tudi centralna uprava — v kolikor je ne ovirajo oni tovariši, ki na znani način stalno ovirajo delo združenja.

2.

Učiteljstvo zahteva, da glavna uprava Učiteljskega združenja onemogoči in prekrine vsako politiziranje pri društvih, ker bi moglo od tega imeti učiteljstvo samo škodo in ono ne želi delitve med centralno upravo JUU in ministrom prosvete. Z gnusom prehaja učiteljstvo preko akcije, da se strahopetno z anonimnimi letaki rušijo vse sponde med učiteljstvom in našimi starešinami.

Na napačen naslov.

V pogledu politiziranja po sreskih društvih JUU je naslovljena resolucija na napačen naslov, ker je stališče uprave JUU jasno iz deklaracije in predsednikovega govora na glavni skupščini v Novem Sadu; centralna uprava se namreč ravno bori proti vnašanju politike v JUU.

3.

Učiteljstvo Novega Sada obsoja gornji postopek glavne uprave JUU in zahteva od pametnega učiteljskega koristno smer novega sporazumnega dela in čim tesnejšo zvezo in sodelovanje z ministrom prosvete.

Kdo ruši mostove...

Glede prigovora zaradi potrebnih zvez in sodelovanja združenja s pristojnimi, je treba upoštevati tudi sledeče:

Glavni odbor je v predstavi predloženi ministrom prosvete in v svojem komuniqueju še posebej naglasil potrebo kolaboracije in sodelovanja s prosvetno centralo.

Predsednik JUU je na novosadski glavni skupščini odposlancu g. ministra še posebej poudarjal sodelovanje s prosvetno centralo s sledečimi besedami:

VSEBINA:

Učiteljstvo in politika.

Etična in moralna vrednost resolucij proti upravi JUU.

Naš glas: Ali se zavedaš? — Kako najkoristneje izrabiti čas brezposelnosti? Rdeči križ in državni nameščenci.

Naša vas: Organizacija dela v Jugoslaviji.

LISTEK: † Friderik Repovš. — † Pepetu Mohorku!

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

»Gospod odposlanec g. ministra! Prosim Vas, bodite tolmač pri gospodu ministru, da jugoslovanski učitelj, dasiravno odločno brani svoje pravice — ne zaradi sebe — nego zaradi šole, naroda in države, so na razpolago in vedno pripravljeni podpreti vsak progres prosvete, naroda in države.«

Glavni odbor JUU je v komuniqueju od 2. junija 1936. izjavil sledeče:

»Glavni odbor smatra, da bi bil vsak poskus cepljenja organizacijskih moči, umetnega vpliva in delitve, v današnjih razmerah težak zločin napram narodni šoli in narodu, zločin, ki bi imel dalekosežne posledice. Učiteljska organizacija je izvenstrankarska ter se njeni smotri strinjajo s smotri najširše politike naroda in države.«

Nasprotno, uprava je ob vsaki priliki, ko so se rešavala prosvetna in šolska vprašanja, brez poziva, sama po svoji dolžnosti stavljala svojo pomoč na razpolago, ampak se to ni hotelo sprejeti. To se tudi jasno vidi iz komuniqueja glavnega odbora od 2. junija 1936., v katerem stoji:

»Naravno, da je sedaj potrebna dobra uredba (mišljena je uredba o vzdrževanju narodnih šol) in smiselna organizacija dela ter bi bilo zelo dobro, ako se za izvedbo te zamisli zahteva še vnaprej sodelovanje učiteljske organizacije.«

Dalje stoji v istem komuniqueju, kjer je govor o disciplinski uredbi:

»Smatramo, da more biti tudi v tem vprašanju sodelovanje organizacije samo v splošno korist.«

A v Novem Sadu je bilo učiteljstvu rečeno: »Od včeraj so vrata ministristva zaprta za združenje in vse one, ki bodo glasovali za prvo listo.«

Združenje je sodelovalo pri vsakem prosvetnem vprašanju, kadarkoli je bilo pozvano na sodelovanje, in ve, da je to njegov smoter in njegova dolžnost — a prav tako mora čuvati pravico, čast in ponos učiteljstva.

4.

Obsoja se netovariški in nepravilen postopek izključitve treh učiteljev iz članstva JUU, a istočasno se ne odobrava način gospodarstva z učiteljsko imovino, ki se brezbrizno razmetava z visokimi nagradami, potnimi stroški članov glavne uprave JUU.

Izključitev iz članstva JUU.

Izključitev treh učiteljev iz članstva JUU je izvršeno s pravilnim postopkom po pravilnikih, ki so bili v veljavi v času postopka. Za izključitev so glasovali vsi delegati, le osem jih je bilo proti.

Nemoravno bi bilo, ako bi šla skupščina mimo pogršč predsednika sreskega društva, ki predlaga nezaupnico predsedniku centralne uprave JUU, ker da je ta preostro nastopil v obrambo učiteljskih in tudi uradniških prejemkov in ker je zaradi tega prišel v konflikt z merodajnimi činitelji.

Nemogoče je, da bi skupščina mogla odobriti, da ostane kdo še nadalje član združenja, ako se namenoma ne odzove pozivu stanovskega častnega razsodišča, ker za tak primer predvidevajo pravila prenehanje članstva.

Gospodarstvo z učiteljsko imovino.

Brez kakršnihkoli konkretnih dokazov se vrši s tem vprašanjem največja demagogija.

Uprava se kleveta zaradi slabega gospodarstva in zaradi trošenja onih kreditov, ki jih je odobrila glavna skupščina. Točno v tem okviru se troši.

Dasiravno je skupščina prešla z indignacijo preko klevetniške brošure, ki se je brezplačno delila na skupščini, širijo nasprotniki še nadalje svoje klevetniške namene »o gospodarstvu uprave«.

Na skupščini se ni nikdo javil k besedi, da bi s številkami dokazal, v čem obstoja slabo gospodarstvo uprave.

Resnica je, da je sedanja uprava dobila slabo gospodarstvo v administraciji izdaj JUU, pri kličejih, v knjižnici itd., da jemlje mnogo časa in energije urejevanje starih posedovanih stvari; resnica je, da so proračun